

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СОЦІУМУ В ПОЕТИЧНИХ ПРАЦЯХ В. РОДІОНОВА

Бірзулова А.С.

студентка

Мелітопольського державного педагогічного університеті
імені Богдана Хмельницького

У статті розглядаються особливості художньої творчості В. Родіонова. Наголошується на тематиці та проблематиці творів письменника; зосереджується увага гармонізації природного середовища та соціуму в поетичних працях В. Родіонова; робиться акцент на дитячих творах митця слова та його розумінні оточуючого середовища.

Ключові слова: соціум, тематика, проблематика, гармонізація, поетика, творчість.

Keywords: socium, subjects, problems, harmonization, poetics, creativity.

Сьогодні в історико-літературному процесі України можна виокремити низку письменників, які порушують актуальні проблеми сучасності. Серед значної кількості митців ХХІ століття можна виокремити творчість В. Родіонова, який відомий не лише своїми дитячими прозовими творами, а й поетичними здобутками на ниві літератури. В. Родіонов у поетичних збірках приділяє увагу законам природи, знайомить з тваринами, птахами, їх принципами існування. У дитячій літературі такий синкретизм є

актуальним, оскільки виступає близьким, цікавим для дитини читача.

У працях А. Філатова, О. Черевченка, Ю. Герасименка, Р. Третякова, К. Гордієнка, І. Михайлина, А. Шпиталія, М. Коцюбинської, В. Науменка, В. Кузнецова, В. Горбатюка, С. Сапеляка, А. Землянської, М. Шаповала, Т. Шарової методологічно обґрунтовується взаємозв'язок літературного процесу та особистості В. Родіонова. Представлені дослідники неодноразово аналізують твори письмен-

ника, наголошуючи при цьому на актуальності проблематиці, тематичних домінантах митця слова.

Слід наголосити на тому, що обрзана система художніх творів В. Родіонов досить легка для сприйняття – це зозуля і собака, кіт і ящірка, ворона і їжак, удод і синиці, грачі і галки, бурундуки і жаби тощо. У поетичних рядках читаємо: *“Він вірним був собакою, / І мав добротну кліть, /.../ Була собача відданість, / І гідність в нім була”* [4, с. 3]; *“Тут чахне дятел у роботі, / Смішне каченятко на болоті, / Тихцем хлюпочеться безжурно, / Як човник у мініатюрі /.../”* [3, с. 55], або: *“Жаби квакали зухвало / На покинутім болотці, / Як в домівці / На галляві. /.../”* [4, с. 8]. Цілісні картини природи також репрезентовані в дитячих творах і, зазвичай, виражають фактографічну описовість побаченого на умовах емоційно-естетичного забезпечення.

Таку тенденційність простежуємо у поезії В. Родіонова під назвою *“Додолю нахилилися гілки”*: *“Додолю нахилилися гілки, / І ронять жовте пір'ячко у просинь. / Закон природи. Так велять віки... / Та вже на літо падає листва, / Хуртеча десь над осінню голосить / .../”* [3, с. 63].

Вище вказані образи використані автором з конкретною метою, а саме дидактичність твору та потреба у формуванні таких образів, що будуть притаманні нашій ментальності, ті, що наявні в усній народній творчості, з урахуванням усієї специфіки останнього, і перенесені на літературну канву нашого письменника.

Слід акцентувати на тому, що проблемний діапазон творчого світогляду письменників ХХ-ХХІ століття розкривають у дослідженні С. Супрун та Т. Шарова, які детально аналізують прозові та поетичні твори митців слова, подібних за тематикою з Родіоновим. Тут зримими можуть бути однакові деталі, елементи, образи, поняття та розуміння оточуючого середовища [9, с. 239]. Дискурс українських письменників ХХ-ХХІ століття розглянуто дослідниками побіжно, тому актуальність даної статті не викликає сумнівів [10, с. 124].

Важливо розуміти той факт, що декламація поезії В. Родіонова передбачає обов'язкову наявність автора та дитини, тобто зворотній зв'язок літератор – дитина, або природа (чи звірі-герої) – дитина, де остання забезпечує передачу ін-

формації без ускладненості й нагромаджень в системі образів, де сама природа говорить з дитиною і читач сприймає тварин-героїв та пейзажні замальовки як непідроблену дійсність, що оживає й промовляє до неї, викликає довіру. Автор розбудовує таку образну лінію, яка характеризується наявністю аніматизму, тобто для наратора важливо зображувати анімалістичний світ не примітивним, не таким, що відповідає лише запитам юного віку, а одухотвореною екзистенцією тварин, які здатні виконувати важливі ролі, характеризуються високим моральним імперативом, що близький до української ментальності, не чинять зла і є зразком для наслідування.

Окреслена концепція дозволяє автору наближено подавати образ людини та образ тварин, умови взаємопроникнення цих світів, підкреслює домінуючу роль природи для суспільства (тварини оживають – це істоти з зовнішністю тварини, але внутрішньо досконала й наближена до духовного виміру людини).

У поетичних рядках вірша “Горличка” читаємо: “Горличка замерзла на зорі, / І було це у холоднім березні

/ Я забрав її і обігрів, / І залишив /.../ Потім все ходила назирці, / І довірливо давалась в руки / ... / Горличка давала мені знать, / Без повітря їй не жить, не може, / ... / Із прощальним стогоном вона / Грудочкою тихо затремтіла / Горличку я випустив з вікна, / А вона летіти не захотіла /.../” [6, с. 8].

Важлива ознака у нагромадженні динаміки тексту, реалізація якої відбувається за рахунок змалювання картини-епізоду з життя тварини, або стану природи, але, обов’язково, відбиваючи процес змін в ній. В. Родіонов охоплює в одній сюжетній лінії одну історію, один життєвий факт – це дозволяє краще відтворювати не тільки помітне, а ще розкривати малопомітні деталі. Спостерігається поєднання самої історії з її деталями-штрихами, присутність яких не переважує текст, а слугує інформаційним каналом. Наприклад у поезії “У лісі” читаємо: “Ліс не хова, що в нім лежить, / Мені з ним радісно дружить / Тут свист синиць і гвалт ворон, / струмочка вигин – камертон / І це не весь пейзаж.../ Краси, добра, любові рясно!” [5, с. 16]. У цих рядках багато різної інформації, що може на перший

погляд здатися хаотичною, однак авторська стратегія полягає у документалізації лісу, відтворенні тієї атмосфери, підкресленні того, що можна побачити в лісі.

За рахунок тонких деталей дитина-читач сприймає образ лісу і трансформує в своїй уяві вже повну картину живого лісу. Автор прагне легких, необтяжливих штрихів, що тим самим створюють картину і дозволяють уникнути перенасиченості подій. Ми сприймаємо повноцінну, завершену картину з художнім акцентом на домінантах. Поряд із таким розуміння художньої картини світу В. Родіоновим можемо виокремити основні стратегії його поетичного доробку. Письменник вдається до гармонізації людини та природи у поезіях за рахунок: поєднання у поезії інформації про природу та людину; наявність характеристики природи з вкрапленнями власних поглядів як представника суспільства; відтворення природи як самостійної, незалежної держави, що виступає рівноцінною світу людини.

Перша стратегія письменника реалізується у поезіях, що створюють враження особливої близькос-

ті людини з природою (“Земне і небесне”): *“Гарно так душі сьогодні! / Жук мандрує по землі, / Мчить літак-усепогодник / Наді мною в синій млі... / З ним воно живе свій вік / І розлучення не знає / Вертольотом джіль кружля, / Важко крильцями махає...”* [2, с. 18]. В. Родіонов делікатно проводить паралель між природою та людиною у цих рядках за рахунок характеристики життя комах, на яких не завжди звертають уваги, та використанні слів: душа, серце людини. Останнє є головними показниками людини, що і дозволяють відчувати природу, тому стають невід’ємними у поезії. Цієї думки дослідники А. Землянська та Т. Шарова [11, с. 18].

Друга стратегія В. Родіонова спрямована на вираження свої думок, що зазвичай, мають життєве підґрунтя самого митця. Такі поезії дозволяють осягнути природне середовище та місце людини в ній. Наприклад, у поезії “Друг мій вухатий”: *“Немов у капкан я забрів у нещастя./ Та друг мій Полкан / Не дрімає на чатах, / Ладен розділить / На обох ці невдачі / Не може вчинить / Мій повірник інакше /... / Засвідчив сам Бог: / Чи капкан там*

чи пекло – / Нам тільки удвох / Не страшна небезпека /.../” [7, с. 38].

Автор висвітлює ситуацію зі свого власного життя та чітко декламує своє ставлення до тварин-друзів.

Третя стратегія – подати автентичну картину природи без людських втручань, незнівечену людиною. Для автора характерно підкреслювати саму природу, де на другому плані людина, оповідач або, інколи, і людина зникає в таких поетичних рядках, даючи можливість змалювати природу в її ви́мірі, в її просторі: “Ліс не хова, що в ній лежить, /... / Тут свист синиць і гвалт ворон, / струмочка вигин – камертон. /... / Дуб з променем наперевіс /.../ ” [1, с. 16]. Поезія висловлює захоплення природою, демонструє незалежність природи від людини, показує самотність природи, що дозволяє називати її незалежним світом, який необхідно пізнавати дорослому та дитині.

Отже, В. Родіонов висловлює в поезіях свою любов, пошану до природи, яка стає еталоном. Письменник прагне вивчати і відкривати нові грані її краси, тому жваво і захоплено оповідає про неї, вдаючись до різноманітних художніх стратегій, що дозволяють не повто-

риватися, а кожного разу створювати нову історію та вдало підкреслювати співіснування людини з довкіллям – це своєрідний мімезис, на основі якого, вдається наслідувати моделі природи та умови існування тварин, відтворювати в художніх зразках у синкретичній манері поруч з соціумом, тому знов читач сприйматиме магістральну тенденцію висвітлення подій: оповідь про природне, про те, як співвідноситься: людина та природа.

Література:

1. Іванишин В.П. Нариси з теорії літератури: навч. посіб. / [упоряд. тексту П. В. Іванишина]. – К.: “Академія”, 2010. – 256 с.
2. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об’єктів наукового дискурсу / О. Папуша // Слово і час. – № 12. – 2004. – С. 20-26.
3. Родіонов В. Печаль крыла седого. Туга сивого крила: вірші, переклади / В. Родіонов, П. Перебийніс. – Х.: “Федорко”, 2015. – 84 с.
4. Родіонов В. Мої поезії / В. Родіонов // Літературна Україна. – 16 травня. – 2002. – С. 3 – 4.
5. Родіонов В. Поезії / В. Родіонов // Березіль. – 1-2. – 2000. – С. 167.
6. Родіонов В. Поезії / В. Родіонов // Березіль. – 9-12. – 1993. – С. 15.
7. Советская детская литература: учеб. пособие для библиотеч. фак. ин-тов культуры и пед. вузов. / [под ред.

- В. Д. Разовой]. – М. : “Просвещение”, 1978. – 496 с.
8. Філатов А. Не талантом єдиним / А. Філатов // Літературна Україна. – 30.03. – 2006. – С. 3.
9. Шарова Т.М. Реалістичне відтворення життєвої правди у творах І. Маслова / Т.М. Шарова, С.О. Супрун // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: збірник наукових праць. / укладачі: І.В. Ковальчук, Л.М. Коцюк, С.В. Новоселецька. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 59. – 2015. – С. 239 – 241.
10. Шарова Т.М. Теоретичні аспекти дискурсу українських письменників 20-30-х рр. ХХ ст.: тематичний спектр та рецептивна естетика // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія / гол. ред. К.В.Балабанов; відп. ред. серії С.В.Безчотнікова. – Вип. 10. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 124 – 132 с.
11. Шарова Т.М., Землянська А.В. Життя як політ: художні доміанти творчості Володимира Родіонова. – Харків: Федорко, 2017. – 196 с.